

MTA NYELVTUDOMÁNYI INTÉZET

cím: 1068 Budapest, Benczúr u. 33.

levélcím: 1394 Budapest, Pf. 360.

Tel.: 351-0413

Fax: 322-9297

E-mail: linginst@nytud.mta.hu

Honlap: www.nytud.mta.hu

**A Magyar Tudományos Akadémia
Nyelvtudományi Intézetének
tudományos beszámolója a 2014. évről**

I. A kutatóhely fő feladatai 2014-ben

Alap kutatások

Elméleti nyelvészet: Az *Átfogó magyar nyelvtan* munkálatainak folytatása. A nyelvtani munkamegosztás elméleti nyelvészeti modellezése az információszerkezeti jelenségek területén. Az analógia szerepének vizsgálata a különböző nyelvi szinteken. Formális fonológiai vizsgálatok. Elméleti kutatások végzése a formális szemantika és pragmatika, valamint a nyelvi rituálék területén. **Finnugor nyelvészet:** Szamojéd kérdő mondatok szintaxisának vizsgálata. Szamojéd, finn-számi és komi-permják szociolingvisztikai vizsgálatok. A hanti–oroszlí nyelvkapcsolatok vizsgálata, hanti nyelvjáráskutatás. Manysi antropológiai nyelvészeti kutatások. **Nyelvtörténeti kutatások:** A *Magyar generatív történeti szintaxis* projektum összefoglaló tanulmányköteteinek megjelentetése. A korai terepmunkaforrások és -adatok elvi-módszertani értékelése, a nyelvemlék-adatbázisok fejlesztése és bővítése. Anatóliai nyelvészeti és általános indogermanisztikai kutatások.

Alkalmazott kutatások

Kísérletes nyelvészet: Az óvodások számfogalmat érintő nyelvi képességének vizsgálata. Az elméleti nyelvészet egyes kérdéseinek kvantitatív módszerekkel történő vizsgálata. A nyelvi alrendszerek interakciójának vizsgálata prozódiai és pszicholingvisztikai módszerekkel. A nyelvi képesség és a hozzá társuló más kognitív képességek kísérletes vizsgálata. Magyar nyelvfejlődési vizsgálati rendszerek kialakítása, továbbfejlesztése. Spontánbeszéd-analízis és szemantikai alapú diagnosztikai eljárás továbbfejlesztése és tesztelése az enyhe kognitív zavar és a korai Alzheimer-kór felismerésére. **Két- és többnyelvűségi vizsgálatok:** A *nyelvi másság dimenziói: a kisebbségi nyelvek megőrzésének lehetőségei* című kutatásban adatelemzés és további terepmunka. A Mercator/LEARNMe kutatás munkálatainak folytatása. A sztenderdizációt és a kétnyelvű oktatást megalapozó jelnyelvi alap- és alkalmazott kutatások folytatása. A *JelEsély* TÁMOP projektum keretében terepmunka, korpuszépítés. A siket közösség nyelvészeti háttérének és nyelvhasználati szokásainak felmérése. Romani nyelvészeti antropológiai vizsgálatok. **Fonetika:** A spontán beszéd vizsgálata, a beszédtervezési folyamatok elemzése, valamint beszédtechnológiai és klinikai fonetikai vizsgálatok. **Lexikológia-lexikográfia:** A *magyar nyelv nagyszótára VI. Di–el* kötete szócikkeinek írása, szerkesztése, valamint az *Új magyar etimológiai szótár* készítése. **Alkalmazott nyelvészet és nyelvi tanácsadás:** A *Helyesírás tanácsadó portál* működtetése és fejlesztése. A nyelvemlék, nyelvi normativitás, helyesírás, stilisztika, utónévtanok egyes kérdéseinek további kutatása.

Nyelvtudományi innováció és fejlesztés

Nyelvtechnológia: A *Magyar Nemzeti Szövegtár* új változatának közzététele, az *Utónévkereső* fejlesztése. Az ECOINNO projektum és a *TrendMiner* nemzetközi projektum lezárása. Összehasonlító korpuszok létrehozása kis finnugor nyelvekre. **Beszédtechnológia:** A *BEA* spontánbeszéd-adatbázis folyamatos fejlesztése.

II. A 2014-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Alap kutatások

Elméleti nyelvészet

Lendület kutatócsoport – A nyelvi alrendszerek munkamegosztása a kvantorhatókör kifejezésében: A kutatócsoport fő feladatként tovább vizsgálta a tágabb értelemben vett nyelvi alrendszerek együttműködését az információszerkezet és a logikai hatókör kifejezésének témájában, részben prozódiai és pszicholingvisztikai kísérletes eszközökkel, részben pedig az elméleti nyelvészeti modellezés eszközeivel. Az eredmények köréből kiemelhető néhány a nyelvemlék szempontjából is jelentőséggel bíró kísérletes kutatás, ilyen pl. a magyar nyelvben szórendi

eszközökkel fókuszba állítható névelős főnevek és tőszámneves főnevek értelmezése, felnőttek és óvodáskorú gyermekek bevonásával. A prozódiai kutatási irány résztvevői külföldi kutatótársakkal közösen elemezték egy kifejezés szórendi fókuszálásának, illetve szembeállítottágnak, valamint a megelőző kontextusban való korábbi előfordulásának hatását a mondatintonációra. E kutatások eredményei a mondat elemeinek a prozódiaira gyakorolt hatásainak a jobb megértését teszik lehetővé. Emellett a kutatócsoport résztvevői spontán és félig spontán beszéd felvételek alapján a magyar nyelvben található prozódiai egységek határainak fonetikai megnyilvánulásait is vizsgálták.

Átfogó magyar nyelvtan: A kutatás terjedelmileg és tartalmilag is jelentős végeredménye, az elméletfüggetlen magyar nyelvtani leírás a projekt végére készül majd el, a jelenlegi szakaszban hiánypótló elméleti tanulmányok, disszertációk készültek, például a felszólító és a kötőmódról, az értelmezős szerkezetekről, a *-hAtÓ* affixum morfoszintaxisáról, továbbá számos fejezet már szerkesztési stádiumban van.

Kísérletes és Analógiás Fonológia és Alaktan Kutatócsoport: Vizsgálták az énekelt magánhangzók megkülönböztetését valódi és álszavakban, valamint énekesek és laikusok által. Létrehoztak egy implicit asszociációs tesztet a nyelvi innováció iránti tolerancia mérésére. Az intonáció stilizálására több új eljárást fejlesztettek ki, amelyek az alaphangfrekvencia menete alapján osztályozzák az egyes prozódiai szakaszokat. A hosszú felső nyelvállású magánhangzók rövidülését vizsgálták az Erdélyben beszélt mezőségi nyelvjárásban, kimutatva, hogy a rövidülésük itt is megfigyelhető, és e tendencia a magyarországi sztenderdben megfigyelt változási folyamat előrehaladottabb állapotának felel meg. Egy nagyobb angol nyelvű cikk készült, amely formalizált módon tárgyalja az előlségi harmónia tipológiáját, melyet közlésre elfogadott egy neves nemzetközi folyóirat. Kimutatták, hogy a semleges magánhangzót tartalmazó kicsinyítő képzők nem úgy viselkednek, ahogy a többi hasonló alakú toldalék, és a különbség oka a kicsinyítőképzés speciális paradigmatiságával függ össze. Részletesen elemezték a fonetikai és fonológiai neutralizáció különböző aspektusait; az eredményeket egy habilitációs dolgozat foglalja össze.

Formális Fonológiai Kutatócsoport: Elkészült egy fonológiai tanulmánykötet a magyar fonológia különféle vitatott kérdéseiről. Az anti-harmóniát és az ingadozó töveket vizsgálták a budapesti köznyelvben és egy szlovákiai magyar nyelvjárásban: az eredmények szisztematikus eltérést mutatnak a két nyelvváltozat beszélőinek nyelvhasználatában a magas és mély hangrendű toldalékok használatát illetően. Elemelméleti keretben dupla zárral rendelkező komplex szegmentumként elemezték a *taa* csettintőhangokat. Két tanulmányt készítettek elő megjelenésre neves nemzetközi folyóiratokban. Egy tanulmány a magyar hosszú mássalhangzók viselkedését vizsgálja mint a fonetika–fonológia interfész érdekes jelenségét, két további pedig a magyar *á* képzési helyének az elmúlt évtizedekben lezajlott előretolódásával kapcsolatban tárgyalja a fonológiai megkülönböztető jegyek és a beszédhangok fonetikai tulajdonságai közötti összefüggést, a fonológiai jegyek absztraktságának, ill. fonetikai lehorgonyozottságának elméleti kérdéseit.

A fonológiai elméletek történetéből c. tanulmány áttekinti a huszadik századi fonológiatörténet főbb iskoláit.

Szemantikai és pragmatikai kutatások: A német nyelv főmondati infinitívuszaival foglalkozó két tanulmány a rejtett modalitással foglalkozó elméletek osztályozását végezte el. A szintaktikai frázisstruktúra-reprezentációkban a multidominancia alkalmazását vizsgáló tanulmány a Frázis-Kapcsoló Nyelvtan keretein belül vizsgálja a ciklikus gráfok előfordulását és ezek alkalmazhatóságát a "Bach-Peters" mondatokra. Megjelent egy tanulmány a magyar topikmező összetevőinek prozódiai tulajdonságairól. Egységes keretben sikerült megragadni a magyar főmondati eldöntendő kérdő mondatok interpretációs tulajdonságait is. Két, jelentős nemzetközi fórumon megjelent tanulmány a heccelés jelenségét tanulmányozta interkulturális, szociopragmatikai nézőpontból.

Mondattani és morfológiai kutatások: Egy MTA Kiemelt Vendégkutatói projekt keretében egy monográfia megírásának első fázisa zárult le a szintaktikai struktúrák építésének témájában. Új elemzés született továbbá a többes sz. 3. személyű egzisztenciális általános alanyokra, mely az ilyen kifejezéseket többes számú határozott leírásnak tekinti. Doktori érte-

kezés elemezte Minimalista keretben az udmurt nyelv műveltető szerkezeit. Nemzetközi együttműködés keretében vizsgálták a magyar és a mandarin kínai nyelv információstrukturális mondattani jelenségeit, részben kísérletes alapon.

Finnugor nyelvészet

A tundrai nyenyec nyelv állítmányi szerepű kérdőszói kifejezéseinek leírását PhD disszertáció, az állítmányi szerepű kérdőszói kifejezések elemzéseit további publikációk tartalmazzák. E kutatások fókuszába egyrészt a mind ez idáig nem vizsgált kérdőszavas kérdések szerkezeti szabályainak feltárása került, másrészt az alkalmazott módszerekkel olyan tipológiai szempontrendszer kidolgozása a cél, amely alkalmas lehet további nyelvek e témában történő szisztematikus összehasonlítására. A finn-számi nyelvcsereét longitudinálisan vizsgáló projektben a kérdőíves felmérés az életkor, nem, foglalkozás kulcsváltozóra összpontosított. A hanti–oroszi nyelvi kapcsolatok vizsgálata az alárendelő kötőszavak átvételére és e kölcsönzések következményeire irányult, melyeknek egyrészt általános kontaktusnyelvészeti eredményei vannak, másrészt az idiolektális variánsok jobb megértéséhez szolgálnak alapul.

Nyelvtörténeti kutatások

Magyar Generatív Történeti Szintaxis: Megjelentek a tervezett monográfiák: a magyar nyelv mondatszerkezetének és szintagmaszerkezetének változásait elemző magyar kötet az Akadémiai Kiadónál, a magyar nyelvtörténet vizsgálatának elméleti tanulságait összegző angol kötet pedig az Oxford University Pressnél. *Magyar nyelvtörténet:* Felépült egy 4,5 M karakter terjedelmű morfológiailag elemzett adatbázis, amelynek anyagát a kezdetektől 1772-ig a magánéleti regiszterhez legközelebb álló szövegtípusok (magánlevelek, bírósági tanúvallomások) alkotják (tmk.nytud.hu). Két, nyelvemlékek kiadását és bemutatását tartalmazó kötet áll megjelenés előtt az ó-, ill. középmagyar korból. *Finnugor nyelvtörténet:* a manysi nyelv jövevényszó-fonológiai elemzésére került sor, a nyelvtörténeti adat értékelhetősége a korai terepmunkaforrások és -adatok elvi-módszertani jellemzői szempontjából. *Az anatóliai nyelvészeti és általános indogermanisztikai kutatások új eredményei az ókori anatóliai nyelvek (elsősorban a luvi és a fríg) szókincsének, hangtörténetének, epigráfiájának és földrajzának leírásában tükröződnek.*

Alkalmazott kutatások

Kísérletes nyelvészet

A kvantorok grammatikája és a nyelvi relativizmus: Kísérleteikben magyarázatot találtak arra, hogy miért nem izomorf a magyar gyerekek hatókörérelmezése. Az állított és preszupponált kimerítő olvasatok különbségét kísérletileg mutatták ki gyerekek és felnőttek körében. *Neurolingvisztika:* A mesterséges nyelvtan elsajátítási paradigma keretében a mondattani és lexikai, verbális és vizuális konstrukciók ismétlődő, rekurzív beágyazása implicit tanulásának vizsgálata a rejtett és a tudatos tanulás új relációit mutatta ki egészséges és enyhe Alzheimer-kórral élő személyeknél. A gátlás, a munkamemória és a szóelőhívás közötti kapcsolatok vizsgálatának eredménye szerint a szóelőhívásban fontos szerepet játszik a gátlási komponenst is tartalmazó komplex munkamemória. Az enyhe kognitív zavar és korai Alzheimer-kór diagnosztikájára fejlesztett, spontánbeszéd-analízisen alapuló eljárás 90 fővel került felvételre, a beszédtempó és a kitöltött szünetek mutatói érzékeny előrejelzők már az enyhe kognitív zavar diagnosztizálásában is. *Pszicholingvisztika:* A birtoklást kifejező morfoszintaxis vizsgálata a birtokossal való számbeli egyeztetés ingatagságát mutatta felnőtt- és gyermekkorban is. A nyelvfejlődési zavart mutató gyerekek jelentős elmaradást mutatnak a birtokos személyjelek és a birtoktöbbsítő jel használatában. A *Clinical Evaluation of Language Fundamentals (CELF-4)* magyar változatával zajló kis mintás bemérés tapasztalatai új irányokat és jó alapot nyújtanak a magyar nyelvfejlődési vizsgálati rendszerek továbbfejlesztéséhez. A pragmatikai képességek vizsgálata szerint már 3-4 éves korban érzékenyek a gyerekek bizonyos

implikaturákra, de az adatok más jellegű érzékenységet mutatnak, mint a felnőtt populáció esetében. A szemantikai inferenciák és implikaturák megértésének új szemmozgáskövetéses vizsgálatai arra utalnak, hogy az implikaturák generálása külön kognitív terheléssel jár.

Két- és többnyelvűségi vizsgálatok:

A *JelEsély* (TÁMOP-5.4.6/B-13/1, *A fizikai és infokommunikációs akadálymentesítés szakmai tudásának elterjesztése és hozzáférhető szolgáltatások fejlesztése*) projektumban három kérdőív segítségével folyt a terepmunka (250 online adatközlő és 130 interjúalany vizsgálata megtörtént) és a jelnyelvi korpusz építése. Elkezdődtek a nyelvleíráshoz nélkülözhetetlen grammatikai tesztelés munkálatai is. Megjelent a *Kétnyelvűség – Variabilitás és változás magyarországi közösségekben* című monográfia. A könyv alapvető célja általános, feltáró és elméleti ismereteket bemutatni a kétnyelvűségről, melyből kiderül, hogy ez a jelenség természetes és hasznos, és hogy fenntarthatóságához mi minden szükséges. Ugyancsak megjelent egy szemléletét, megközelítési módját, diszciplináris kereteit tekintve is újító jellegű kötet *A kulturális és nyelvi sokszínűség lehetőségei és korlátai a Kárpát-medencében* címmel. A korábban megkezdett vizsgálatok mellett újabb *cigány nyelvi kutatások* indultak az internetes kommunikáció vizsgálatával. Angol nyelvű tanulmány jelent meg a gábor roma közösségeken belül társadalmi különbségeket létrehozó nyelvi és kulturális ideológiákról. Lezárult az empirikus adatok gyűjtése a cerhari–magyar kétnyelvű közösségről. Az *Internetes nyelvhasználat a kárpátaljai magyarok gyakorlóközösségeiben* c. kutatásban részeredmények kerültek publikálásra.

Fonetika:

A fonetikai kutatásokban kiemelkedőek egyrészt a beszédhangok egymásra hatásának elemzési eredményei a spontán beszédben, másrészt a rejtett beszédtervezési folyamatok megismerését célzó vizsgálatok (diszharmóniás jelenségek magyarázatai, önellenőrzési stratégiák leírása). A társalgáselemzés számos új eredményt hozott, beleértve az univerzális és nyelvspecifikus sajátosságok leírását. Előrelépés történt a spontán beszéd tagolhatóságának és a beszélő-felismerésnek az automatikus megoldásában. Az anyanyelv-elsajátítás eddig nem vizsgált, idősebb életkori szakaszainak beszédkutatása jelentős hozzájárulás a nyelvelsajátítás általános és specifikus kérdéseire. Fonetikai elemzésekkel első ízben azonosították az afázia egy nagyon ritka típusát magyar beszélőnél. A beszédkutatási eredmények felhasználhatók a beszédtechnológiai fejlesztésekben és a kriminalisztikai fonetikai alkalmazásokban, valamint közvetlenül hasznosíthatók a gyógypedagógia területein és a terápiákban. Két jelentős nemzetközi folyóiratban fogadták el publikálásra az osztály munkatársainak tanulmányait.

Lexikológia-lexikográfia:

Folytatódott *A magyar nyelv nagyszótára VI. Di–el* kötete szócikkeinek írása és szerkesztése, nyelvi-lexikográfiai és szaklektorálása, a címszavak morfológiai kódolása, valamint az *f* betűs címszólista összeállítása. Jelentősen előrehaladt a *Magyar történeti szövegtár* bővítése a 2001 és 2010 között keletkezett szövegekkel. A mintegy 1,5 millió szónyi szaknyelvi minőségű szövegből 1,2 millió szövegszónyi szemelvénynek elkészültek a karakterfelismerttetett szövegű pdf-fájlljai, majd a formázásra előkészített rtf-jei. Mintegy 400.000 szónyi szemelvényből elkészültek az xml-formátumba konvertáláshoz szükséges, formázott, ellenőrzött html-állományok is. Megtörtént a szépirodalmi és sajtónyelvi szemelvények összeválogatása. Az *Új magyar etimológiai szótár* munkálataiban folytatódott a szakirodalom feltárása, a szótörténeti rész javítása, a bibliográfiai adatok elhelyezése a szócikkekben. A *MemoQ 6* fordítástámogató program segítségével folyt az *EWUng*-szócikkek német nyelvű etimológiai részeinek magyarra fordítása és az etimológiai adatok kiegészítése.

Nyelvi tanácsadás:

A folyamatosan működő nyelvi tanácsadó szolgálat 2014-ben több mint 7000 megkeresésre válaszolt, a kutatócsoport szakvéleményeket, tanulmányokat készített és előadásokat tartott.

Folytatódtak *A magyar helyesírás szabályai* 12. kiadásának munkálatai. Az utónevek közötti választást segítő *Utónévportál*ban a kereső funkciói bővültek.

Nyelvtudományi innováció és fejlesztés

Nyelvtechnológia:

Befejeződött a *TrendMiner* projekt, melynek célkitűzése a közösségi médiában megjelenő üzenetek követése és elemzése volt. A projekt azt vizsgálta, hogy milyen pszichológiai és szociálpszichológiai jelenségek, trendek figyelhetők meg magyar politikai üzenetekre adott publikus Facebook-hozzászólásokban. Az ECOINNO pályázat keretében elkészült a nyelvtechnológiai támogatással működő, ökoinnovációs szolgáltatások és igények dinamikus illesztésére szolgáló portál prototípus implementációja. A 2014 elején megalakult *Matematikai nyelvészeti kutatócsoportban* elsősorban számítógépes szemantikai kutatások folynak. A gépi szövegértés egyik fontos összetevője a szavak jelentésének reprezentálása. A reprezentációhoz szükséges információkat korpuszból lehet kinyerni, az utóbbi években népszerű elosztott, vektoros nyelvmodellek segítségével. Az EFNILEX projektben ezen a módon készült nyersanyag a lexikográfia számára. A veszélyeztetett és más kisebb finnugor nyelvek nyelvtechnológiai támogatását fejlesztő két nemzetközi projektum keretében megtörtént a manysi nyelvű számítógépes eszközök célcsoportjának szociolingvisztikai felmérését célzó kutatás előzetes kidolgozása, továbbá az online és offline nyelvhasználatot vizsgáló kérdőív tervezése, lekérdezése, és folytatódott a források összeállítása a korpuszépítés számára. 2014 őszén megnyílt a *Magyar Nemzeti Szövegtár* felújított és kibővített változata, az új felhasználói felület elérhető a <http://mnsz.nytud.hu> címen. Folyik a *Helyesírási tanácsadó portál* fejlesztése, és a szlovák nyelv online oktatását megvalósító *slova.ee* projekt. A csoport üzemelteti az *iTranslate4.eu* gépi fordító portált és az EFNIL nemzetközi szervezet portálját.

Beszédtechnológia:

A 310 órányi BEA spontánbeszéd-adatbázis (381 adatközlő) fejlesztése a 24 szakasz-, szó- és hangszinten annotált szöveggel és az információs adattáblával hazai és nemzetközi tekintetben is kimagasló. A beszédkutatások döntő többsége az adatbázis adataira alapszik; a BEA hozzájárul továbbá a nemzeti kulturális örökséghez, a budapesti beszélők nyelvhasználatának megőrzéséhez. Kidolgozták a középkorú, magyar anyanyelvű fiatalok (14–18 évesek) beszédének rögzítését célzó *Tini BEA* adatbázis felvételi protokollját, és megkezdődött az adatbázis feltöltése.

Tananyagfejlesztés

Az INNET-projekt keretében létrejött egy honlap, amely ismeretterjesztő fejezeteivel, különböző feladatsoraival és információs anyagaival a nyelvi diverzitás, a nyelvi veszélyeztetettség, a többnyelvűség és a nyelvi dokumentáció fogalmát ismerteti meg a középiskolásokkal és a nagyközönséggel.

b) Tudomány és társadalom

Az intézet önálló **szakmai információs központként** működik, ennek központi eszköze a honlap, melyet havonta átlagosan 55 400 alkalommal kerestek fel. A honlapon a szélesebb közönség érdeklődésére is számot tartó publikációkat kínálnak nyilvános olvasásra, letöltésre, a *NyelvészInfo* elektronikus levelező rendszer pedig 610 külső címre továbbít rendszeresen információkat tudományos programokról, konferenciákról, pályázatokról és más aktuális témákról. Az intézet gondozza a honlapjához részlegesen kötődő, de önálló webhelyként üzemelő *Nyelvészeti Portált* is.

A **könyvtár** állománya 43 223 könyvtári egység, a tárgyévben 512 egységgel gyarapodott. Az elektronikus katalógus 781 tétellel bővült; összesen 31 794 példányt tart nyilván. Az év során a könyvtár 5643 online és 2478 személyes használót regisztrált, 887 alkalommal kölcsönzött,

elektronikus katalógusában 3803 alkalommal kerestek. Folytatták a retrospektív katalogizálást és digitalizálást.

Az intézetben folyó kutatások eredményei **a társadalom számára számos módon válnak hasznosíthatóvá**. Mind az afáziások, mind a specifikus nyelvfejlődési zavart mutató gyermekek esetében a nyelvi problémák hátterében álló okok feltárása hozzájárul a hatékony **óvodai és iskolai nyelvi fejlesztéshez** és lehetővé teszi a nyelvfejlődési diagnosztika tartalmi fejlesztését. A magyar jelnyelv nyelvtanának leírása támogatja **a jelnyelv sztenderdizációját és a kétnyelvű iskolai oktatás** bevezetését. A siketek körében végzett kutatások pontosabb ismereteket szolgáltatnak a magyarországi siket közösségre vonatkozóan, az eredmények a siket közösség társadalmi helyzetének, boldogulási, munkaerő-piaci esélyeinek javítását is elősegítik. A nyelvészeti-antropológiai kutatások eredményei pedig jól hasznosíthatók a romani anyanyelvűek és a hatóságok kommunikációjának támogatásában, elősegítve ezzel **a roma kisebbség anyanyelv-használati jogának de facto** gyakorlását az etnikumok közti kommunikáció nyilvános színterein. A cigány nyelvészeti kutatások a gyakorlatban is segítik a cigány gyermekeket tanító vagy a téma iránt érdeklődő pedagógusok munkáját. A fonetikai vizsgálatok eredményei felhasználhatók a beszédtechnológiai fejlesztésekben és a **kriminalisztikai fonetikai** alkalmazásokban. A **klinikai fonetikai kutatások**, beleértve az anyanyelv-elsajátítás kutatási eredményei pedig közvetlenül hasznosíthatók a **gyógypedagógia területein** és a **terápiákban**. A *JelEsély* TÁMOP-projektum olyan alapvető társadalmi kihívások megoldásához járul hozzá, mint a **fogyatékos és marginalizált társadalmi csoportok munkaerő-piaci esélyeinek növelése** és az aktív állampolgárság erősítése. A projekt ezen társadalmilag hasznos célkitűzéseknek rövid távon a siket szakemberek bevonásával, hosszabb távon pedig a bilingvális oktatás megalapozásával felel meg. A kutatás eredményei a többségi társadalom szemléletének formálására is alkalmasak a siketség, a siket közösség és a magyar jelnyelv vonatkozásában. 2014. február 19-én a projektum az MTA szervezésében a sajtó nyilvánossága előtt is bemutatásra került, továbbá 2014. november 19-én nyílt nap formájában az intézetben a nagyközönség előtt is beszámolt eredményeiről.

Az intézet a legkülönbözőbb módokon és csatornákon áll folyamatos kapcsolatban a társadalom jelentős rétegeivel. Több, **a szélesebb közönséghez szóló kiemelt tudományos rendezvény** szervezésében vettek részt.

- A Magyar Tudomány Ünnepe 2014 – Kutatóintézetek tárt kapukkal: A Többynyelvűségi Kutatóközpont Nyílt Napja „Többynyelvűség, sokszínűség – siket jelnyelv – nyelvi kisebbségek” címmel (Budapest, november).
- A Magyar Tudomány Ünnepe 2014 alkalmából az MTA Székházban „A korszerű nyelvtudomány mint a jövő alakításának eszköze” címmel szervezett rendezvény (Budapest, november)
- A Kutatók Éjszakájának Kutatói Börze programja (Budapest, szeptember)

A *magyar nyelv nagyszótára* 5. kötetének kiadásához kapcsolódva könyvbemutatót szerveztek a sajtó és az érdeklődő nagyközönség számára.

Az intézet kutatói tevékenyen részt vesznek (mind az intézet szervezte keretek között, mind egyénileg) a **tudománynépszerűsítésben**, valamint a társadalom széles rétegeiben elharapódzó nyelvészeti tévhitek és a nyelvi előítéletek felszámolását célzó munkában: tudománynépszerűsítő-ismeretterjesztő előadásokat tartottak; a *nyest.hu* internetes portálon számos nyelvészeti ismeretterjesztő írást tettek közzé. Hetedik éve készítik az *Agyagtábla, papirusz. Az ókori Kelet és Egyiptom – kötetlenül és tudományosan* szakblogot (<http://agyagpap.blogspot.com>). Tudományos ismeretterjesztő előadások, nyomtatott és online publikációk, valamint rádióműsorok segítségével gyarapították a laikus érdeklődők

nyelvtudományi ismereteit. Több munkatárs pedig részt vett a Nemzetközi Nyelvészeti Diákolimpia magyar csapatának válogatásában, felkészítésében.

Az INNET program keretében a *Nyelvek veszélyben* címmel létrehozott internetes honlap (<http://hu.languagesindanger.eu/>), mely az olvasmányos szövegeket a tudományos feldolgozás szintjéhez is elvezető kiegészítésekkel látja el, segít kielégíteni a nyelvészet iránt érdeklődő nagyközönség információs igényeit. Amellett, hogy hozzájárul a felhasználók nyelvi horizontjának szélesítéséhez, társadalmi szempontból is igen lényeges kérdéskör (amelybe beletartoznak a nyelvi jogok, a többnyelvűség mint érték, a pozitív diszkrimináció fogalma stb.) jobb megértéséhez vezet el.

Nyilvános elérésű adatbázisok

Az intézetben fejlesztett és készülő nyelvi adatbázisok, többek között az anyanyelv iránti általános érdeklődés következtében is, széles körű társadalmi figyelemre tartanak számot (a *Magyar Nemzeti Szövegtár*nak például közel 10 000 regisztrált felhasználója van). Ezek az adatbázisok az anyanyelvi kulturális örökség digitális formában őrzött részei, melyek referenciaként szolgálnak nemcsak a tudományos kutatásban, hanem a közgondolkodásban, az anyanyelv iránt érdeklődők körében is. A legfontosabb nyilvános elérésű adatbázisok:

- *Magyar Nemzeti Szövegtár* (<http://mnsz.nytud.hu>): mai magyar írott köznyelvi minta, melynek 2014-ben nyílt meg a felújított és kibővített változata.
- *Uralonet* (<http://www.uralonet.nytud.hu>): az uráli nyelvek internetes etimológiai adatbázisa, amely kutatási és oktatási célokat egyaránt szolgál.
- *Magyar Generatív Történeti Szintaxis – ómagyar nyelvemléki adatbázis* (<http://omagyarkorpusz.nytud.hu>): a teljes ómagyar nyelvemléki anyagot feldolgozó nyelvi adatbázis mintegy 2,2 millió szónyi anyaggal.
- *Magyar történeti szövegtár* (<http://www.nytud.hu/hhc>): kb. 27 millió szavas nyelvtörténeti szövegadatbázis (1772–2000) internetes keresőfelülettel.
- *A magyar nyelv nagyszótárának forrás- és névjegyzéke* (<http://nszt.nytud.hu/forr.php>): kb. 38 000 tételt tartalmaz.
- *BEA magyar spontán beszéd adatbázis* (<http://www.nytud.hu/adatb/bea/index.html>): mai budapesti beszélők beszédét rögzítő többfunkciós spontán beszéd adatbázis.
- *A Budapesti Szociolingvisztikai Interjú (BUSZI)* (<http://buszi.nytud.hu/>): egy a budapesti lakosok reprezentatív mintáján végzett nagyszabású magnetofonos felmérés anyaga a magyar nyelv Budapesten beszélt változatáról.

A *TrendMiner* (<http://www.nytud.hu/oszt/korpusz/trendminer.html>) projektumban létrehozott erőforrások (az 1,9 millió politikai Facebook-üzenetet tartalmazó korpusz, valamint a nemzetközi politikai ontológia) szabadon hozzáférhetőek a projektum honlapján. Felhasználással bárki számára lehetővé válik, hogy kutatásokat végezzen aktuális politikai és társadalmi kérdések megítéléséről a jelenleg domináns magyar közösségi médiában. A közösségi média további nyelvtechnológiai kutatásait, fejlesztéseit is támogatják a közzétett eredmények, valamint az elemzésükhöz felhasznált szoftvereszközök forráskódjai, melyek szintén szabadon hozzáférhetőek.

Közhasznú tudományos szolgáltatások, közönségszolgálati munka

A korábban is meglévő telefonos, illetve e-mailes közönségszolgálatot egészíti ki a mai kor követelményeinek megfelelően két online felület. Az immár két éve üzemelő *Helyesírási tanácsadó portál* (helyesiras.mta.hu), amelyet egy szakmai felmérés a legjobb tanácsadó eszköznek ítélt, központi forrása lett a magyar helyesírás területein való tájékozódásnak. 2014-ben mintegy 1,3 millió alkalommal adott tanácsot, a látogatók száma meghaladta az 560 ezret, akiknek 60%-a rendszeres látogató. A lekérdezések száma egy-egy munkanapon eléri az

5000-t. Az intézet honlapján pedig elérhető az adható utónevek folyamatosan frissített teljes adatbázisa.

A *Helyesírási tanácsadó portál* hivatalos Facebook-oldalán (illetve Twitteren) naponta jelentenek meg bejegyzéseket különböző helyesírási, nyelvhelyességi, illetve egyéb érdekes, a magyar nyelvvel kapcsolatos témában. A *Helyes blog* heti kétszer megjelenő posztjai is többször igen jelentős nézettséget értek el.

A tudomány és a társadalom közti párbeszédet szolgálja a Nyelvművelő és Nyelvi Tanácsadó Kutatócsoport tevékenységköre: nyelvi tanácsadás, nyelvi ismeretterjesztés, a helyesírás gondozása, az utónév-szakvéleményezés folyamata. Lehetőség volt az alapvető tudományos ismeretek átadására, a nyelvi babonák, sztereotípiák, a nyelvi stigmatizáció negatív hatásának csökkentésére. Az intézet ad otthont a Nyelvhelyességi Tanácsadó Testület titkárságának is.

Mindezek mellett a munkatársak romani nyelvű tolmácsolással és bírósági szakértői fordításokkal, romani nyelvű felvételek lejegyzésével és fordításával segítettek többek között az OFFI Zrt. és a Fővárosi Bíróság munkáját.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2014-ben

Hazai együttműködések

2014-ben a következő hazai partnerekkel jöttek létre új kapcsolatok:

- A mesterséges nyelvtan elsajátítási paradigma keretében közösen dolgoztak a BME TTK Kognitív Tudományi Tanszékével és annak laboratóriumával valamint a Debreceni Egyetem Általános Nyelvészeti Tanszékével (MTA SZ-051/2013. projektum).
- Az enyhe kognitív zavar és az Alzheimer-kór nyelvi paraméterek segítségével való preklinikai diagnosztizálását célzó kutatás együttműködésben zajlik az SZTE Általános Orvostudományi Kar Pszichiátriai Klinikájával és a SZTE TTK Mesterséges Intelligencia Kutatócsoporttal (TÁMOP Telemedicina).
- Kutatási együttműködés indult az MTA TTK-val, melynek célja a korai nyelvfejlődés neurokognitív előrejelzőinek vizsgálata.
- NKP Erdős Pál Fialat Kutatói Ösztöndíj (konvergencia) keretében együttműködtek a Szegedi Tudományegyetem Általános Nyelvészeti Tanszékével
- Az Oktatási Minisztérium felkérésére részt vettek az Országos Kazinczy Szépkiejtési Verseny zsűrijének munkájában.
- Alkalmi együttműködés keretében a Magyar Bankszövetség pályázatára érkezett 2000 javaslat szakvéleményezését, a pályázat nyelvi értékelését végezték el.

Felsőoktatás

Az intézet immár 24. éve működteti folyamatosan (az ELTE-vel közösen) az ELTE–MTA Elméleti Nyelvészet (alap- és mester)szakot és doktori programot, gondoskodik a kurzusok megtartásáról, a tutorizálásról, szakdolgozati és doktori disszertáció témavezetéséről. Emellett számos felsőoktatási intézményben oktattak az intézet munkatársai: ELTE BTK: Mai Magyar Nyelvi Tanszék, Fonetikai Tanszék, Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet, valamint a kar Alkalmazott Nyelvészeti Doktori Programja, Nyelvtudományi Doktori Iskolája, Eötvös Kollégium; ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kara; PPKE BTK: Magyar Nyelvészeti Tanszék, a PPKE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskolája; PPKE ITK; SZTE BTK: Angol-Amerikai Intézet, Általános Nyelvészeti Tanszék, Finnugor Nyelvtudományi Tanszék, Kommunikáció és Médiatudományi Tanszék, Magyar Nyelvészeti Tanszék, valamint a SZTE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskolája, ezen belül az Elméleti nyelvészeti és Uraliszika doktori programja; KRE BTK Magyar Nyelvtudományi Tanszék, Miskolci Egyetem BTK: Magyar Nyelvtudományi Tanszék; PTE BTK Romológia Program; II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai

Magyar Főiskola, Filológia Tanszék, valamint a SRTA Lelkipásztori segítő-, Katekéta képzés beregszászi kihelyezett képzése. Doktori iskolát 2, doktori programot 4 munkatárs vezetett.

Tudományos fokozat: 4 munkatárs szerzett a beszámolási időszakban PhD fokozatot.

Az intézet munkatársai tevékenyen részt vesznek a hazai tudományos közéletben: a kutatók több, mint 80 hazai konferencián és egyéb tudományos rendezvényen közel 100 előadást tartottak. Az intézet munkatársai az alábbi hazai testületek munkájában vettek részt: az Akadémiai Kutatóintézetek Tanácsa Társadalom-, Gazdaság- és Humán Tudományi Szakbizottsága, Anyanyelvpolók Szövetsége, a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj Kuratóriuma I. szakértői kollégiuma, Campus Hungary Bölcsészettudományi Bíráló Bizottság, Fonetikai, Foniátriai és Logopédiai Társaság, HUNRA Magyar Olvasástársaság, a MAB Plénuma és Bölcsészettudományi Bizottsága, Magyar Alkalmazott Nyelvészek és Nyelvtanárok Egyesülete, a Magyar Nyelv Terminológiai Tanácsa, Magyar Nyelvtudományi Társaság, Magyar Ösztöndíj Bizottság Bölcsészettudományi Szakkollégiuma, MTA Közgyűlés, az MTA Kutatási Infrastruktúrák Elnöki Bizottsága, az MTA Nyelvtudományi Bizottsága, Akusztikai Komplex Bizottsága, Alkalmazott Nyelvészeti Munkabizottsága, Szótári Munkabizottsága, Magyar Nyelvi Munkabizottsága, Orientalisztikai Bizottsága, Uráli Nyelvészeti Munkabizottsága, Magyar Nyelvi Osztályközi Állandó Bizottsága, az MTA Nyelvhelyességi Tanácsadó Testülete, a Nemzeti Kutatási Infrastruktúra Fejlesztési Projekt Irányító Testülete és Humán- és Társadalmtudományi Munkacsoportja, Nemzetközi Finnugor Kongresszusok Magyar Nemzeti Bizottsága, az OTKA Nyelvtudományi Zsűrije, a PPKE Doktori Tanácsa és Habilitációs Bizottsága, az SZTE Tudományos Tanácsa, Habilitációs Bizottsága és Doktori Tanácsa, Szemere Gyula anyanyelv-pedagógiai kutatócsoport, Tárcaközi Kutatási Infrastruktúrák Munkacsoport, valamint Termini Egyesület.

Nemzetközi együttműködések

Az intézet számos külföldi intézménnyel működik együtt, évek óta egyre több nemzetközi kapcsolatot létesítenek. A beszámolási évben a következő új együttműködések kötöttek:

- A Cseh Tudományos Akadémia Nyelvi Intézetével kétoldalú egyezményen alapuló kutatási project indult *Számítógépes lexikográfia és dialóguskutatás* címmel.
- A „Finnugor nyelvű közösségek nyelvtechnológiai támogatása online tartalmak létrehozásában” OTKA projektum keretében együttműködtek a University of Helsinki Institute of Behavioural Sciences és a Szegedi Tudományegyetem Angol-Amerikai Intézet munkatársaival.
- A „Multilingual Mobile Regional Traffic Information Service” (MORENA) című H2020 pályázati felkészülés során együttműködtek a University of Vienna, University of Zagreb, Research Institute for Artificial Intelligence of the Romanian Academy, Magyar Közút Nonprofit Zártkörűen Működő Részvénytársaság, Croatian Automobile Club, ASFINAG és az Intelligent Transport Systems Romania szervezetekkel.
- A Teaming for a Hungarian Research Centre for Smart Technologies (HCST) című H2020 pályázati felkészülés során együttműködtek a Nemzeti Innovációs Hivatal, a Deutsches Forschungszentrum für Künstliche Intelligenz GmbH, a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, a Szegedi Tudományegyetem és a Pázmány Péter Katolikus Egyetem munkatársaival.
- A mesterséges nyelvtan elsajátítási (Artificial Grammar Learning: AGL) paradigma kialakításában együttműködtek a University College of London, Division of Psychology and Language Sciences kutatócsoportjával.
- A Magyar Logopédusok Szakmai Szövetségének állandó delegáltjaként részt vesznek a CPLOL-ben (Standing Liaison Committee of E.U. Speech and Language Therapists and Logopedists).

- A nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Angol Intézetével együtt dolgoztak a zöngességi hasonlóságon a magyarban és a szlovákban.
- *Grammatika és Pragmatika: A mondatfajták és kölcsönhatásaik a logika és a prozódia között* címmel együttműködés jött létre a Bielefeldi Egyetemmel.
- *A beszédsegmentálás univerzális jegyei* témában együttműködés jött létre a Plymouth-i Egyetem Pszichológiai Iskolájával.
- A *JelEsély* projektum újabb felsőoktatási partneri kapcsolatai: Jyväskyläi Egyetem, Stockholmi Egyetem, Oslói Egyetem.
- Az *MTA szakmódszertani pályázat* előkészítése során újabb együttműködések kezdődtek a Jyväskyläi Egyetem oktatáskutatói szakértőjével, valamint az ukrainai, kárpátaljai Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont munkatársaival.
- *A múlt változó arcai az eurázsiai sztyeppén és annak periferiáin* címmel együttműködés valósult meg az intézet, az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Régészeti Intézete és az Institut für Österreichische Geschichtsforschung között (OTKA ANN 11399)

Az Európai Bizottság az igen rangos Európai Nyelvi Díjjal ismerte el a NYTI Többynyelvűségi Kutatóközpont, az ELTE BTK és a SINOSZ szakmai együttműködésével működő *Magyar jelnyelvi specializáció* szakmai munkáját.

Tudományos rendezvények szervezése

Az intézet által rendezett események:

Finnugor Szeminárium (Budapest, január); *7th Budapest Uralic Workshop* (Budapest, február); *Elmélet és kísérlet a nyelvészetben – kerekasztal-beszélgetés* (Budapest, február); *MORENA workshop* (Budapest, április); *16th International Morphology Meeting* (Budapest, május–június); *16th Diachronic Generative Syntax conference* (Budapest, július); *3rd INNET Conference* (Budapest, szeptember); A Magyar Tudomány Ünnepe 2014: A korszerű nyelvtudomány mint a jövő alakításának eszköze (Budapest, MTA Székház, november); A Magyar Tudomány Ünnepe 2014 – Kutatóintézetek tárt kapukkal: A Többynyelvűségi Kutatóközpont Nyílt Napja „Többynyelvűség, sokszínűség – siket jelnyelv – nyelvi kisebbségek” címmel (Budapest, november). Magyar Szemantikusok Asztaltársasága (MASZAT) címmel havonkénti előadássorozatot szervezett neves külföldi és hazai előadók és diákok bevonásával.

Az intézet közreműködésével szervezett rendezvények:

VIII. Alkalmazott Nyelvészeti Doktoranduszkonferencia (Budapest, február); *18. Élőnyelvi Konferencia* (Nyitra, szeptember); *Ünnepi ülés a magyar nyelv napján – az Anyanyelvápolók Szövetségével* (Budapest, november); *16. Kossuth Lajos retorikai konferencia és szónokverseny* (Budapest, november).

Az intézet munkatársai (**fő- vagy sorozat**)**szerkesztők**, illetve **szerkesztőbizottsági tagok** a következő folyóiratoknál, sorozatoknál: *Acta Linguistica Hungarica*, *Alkalmazott Nyelvtudomány*, *Általános Nyelvészeti Tanulmányok*, *Approaches to Hungarian*, *Beszédkutatás*, *Comprehensive Grammar Resources*, *East Asian Pragmatics*, *Édes Anyanyelvünk*, *Finno-Ugric Languages and Linguistics*, *Govor*, *International Journal of Chinese Linguistics*, *Journal of the International Phonetic Association*, *Lexikográfiai Füzetek*, *Linguistics*, *LingDok: Nyelvészettudományok Dolgozatai*, *Magyar Nyelv*, *Magyar Nyelvőr*, *Magyartanítás*, *Mémoires de la Société Finno-Ogriennes*, *Névtani Értesítő*, *Nyelvtudomány*, *The Phonetician*, *The Linguistic Review*, *Theoretical Linguistics*, *Ural-Altaic Studies*.

Egyes munkatársak tagjai a következő **kiemelt nemzetközi tudományos testületeknek**: Academia Europaea, ESFRI Strategic Working Group “Social and Cultural Innovation”, International Committee of Finno-Ugric Congresses Science Europe Committee for Humanities. Mások vezető szerepet töltenek be jelentős nemzetközi szakmai szervezetekben: egy munkatárs két nemzetközi tudományos szervezet (European Association of Chinese Linguistics,

Linguistic Politeness Research Group) elnökségének, egy másik pedig az International Association of Chinese Linguistics elnökségének (executive committee) tagja. Egy munkatárs az International Society of Phonetic Sciences (ISPhS) főtíkára, továbbá választott tagja az International Phonetic Association elnökségének (ICPhS).

Vendéglőadók a Nyelvtudományi Intézetben: Az év során számos külföldi kutató látogatott el intézetünkbe, közülük előadást tartottak: **január 21.** Garamszegi László Zsolt (Estacion Biológica de Doñana – CSIC); **április 8.** Manfred Bierwisch (ZAS, Berlin); **április 10.** Sós-kuthy Márton (University of York); **május 8.** Štefan Beňuš (Constantine the Philosopher University és Szlovák Tudományos Akadémia); **május 15.** Michelangelo Falco és Roberto Zamparelli (University of Trento); **május 22.** Mari Uusküla (Institute of the Estonian Language, Tallinn); **június 3.** Uwe Reichel (University of Munich); **június 12.** Jutta M. Hartmann (Tübingen University); **június 24.** Marta Ruda (Jagiellonian University in Kraków); **július 8.** Tom Moring (University of Helsinki); **július 8-9.** Trude Schermer (Nederlands Gebarententrum); **október 29.** Andreas Windmann és Petra Wagner (Universität Bielefeld); **november 6.** Craig Roberts (Ohio State University – CEU); **november 18.** Hu Jianhua (CASS IL, Peking), Li Aijun (CASS IL, Peking), **november 20.** Shinichiro Ishihara (Goethe University Frankfurt); **december 4.** Jens Michaelis (Bielefeld University); **december 11.** Rác Péter (University of Canterbury).

Az intézet munkatársai több külföldi egyetemen és kutatóintézetben tartottak **meghívottként előadást:** a Hamburgi Egyetemen (Institut für Finnougristik/Uralistik, Universität Hamburg), az Osloi Egyetemen, a Stockholmi Egyetemen, a Tübingeni Egyetemen, a Genfi Egyetemen, az angliai Lancaster és Brighton Egyetemen, a Kínai Társadalomtudományi Akadémián, a kínai Nanjingi és Guangdongi Egyetemen, a Pekingi Nyelvek és Kultúrák Egyetemén, valamint az eszéki Strossmayer Egyetem filológiai fakultásán.

A kutatók számos **nemzetközi konferencián, rendezvényen tartottak előadásokat:** **január:** 11th Old World Conference in Phonology, Leiden/Amszterdam; Workshop on “Extracting, Scattering and Stranding Interrogatives”, Utrecht; Budapest CEU Conference on Cognitive Development, Budapest; 22nd Conference of the Student Organization of Linguistics in Europe (ConSOLE XXII), Lisszabon; Language in Context: An Ecological Turn in Embodied Language, London; **február:** Linguistic Evidence 2014, Tübingen; Workshop on Possession in Ancient Egyptian-Coptic, Liège; Historical Discourses on Language and Power (HiSoN 2014), Sheffield; 7th Budapest Uralic Workshop – The Multilingual Uralic Speaker, Budapest; Socio-cultural factors in style, Budapest; **március:** 36th Annual Meeting of the German Linguistics Society (DGfS), Marburg; 4th Meaning, Context and Cognition Conference, Lodz; **április:** Workshop “Demonstration and Demonstratives”, Stuttgart; 10th International conference on the Evolution of Language, Bécs; LSCD 2014 Workshop on Late Stages in Speech and Communication Development, London; The Syntax of Mind, Bécs; **május:** 10th International Seminar on Speech Production (ISSP), Köln; 7th International Conference on Speech Prosody, Dublin; 16th Summer School of Psycholinguistics, Balatonalmádi; 1st Poznań Historical Sociopragmatics Symposium, Poznan; 9th International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC-2014), Rejkyavík; 6th Intercultural Pragmatics Conference, Malta; 6th Dubrovnik Conference on Cognitive Science, Dubrovnik; 29th International Conference of Alzheimer’s Disease International, Puerto Rico; A magyar nyelvészeti kutatások újabb eredményei IV., Kolozsvár; 16th International Morphology Meeting, Budapest; MERCATOR LEARNMe workshop 2, Stockholm; International Workshop on the Role of Sign Languages in Research and Education: Sweden and Hungary, Stockholm; Bilingualism and Sign Language Education: Sweden and Hungary, Stockholm; **június:** Olomouc Linguistics Colloquium 2014, Olomouc; 35th TABU Dag, Groningen; Corpus Resources for Quantitative and Psycholinguistic Analysis, Eger; Language, Culture and Mind

VI.: Inside/Out. Practice and Representation, Lublin; Explorations into Metaphor and Metonymy VI. “Metaphor and Metonymy in Discourse”, Budapest; Sociolinguistics Symposium 20, Jyväskylä; Semantics and Philosophy in Europe 7, Berlin; Workshop in Honor of Günther Grewendorf, Frankfurt; Workshop on Quantifier Scope: Syntactic, Semantic, and Experimental Approaches, Bayonne; Workshop on Adpositions and PPs, Newcastle; 1st International Conference on Impoliteness in Interaction, Bydgoszcz; International Workshop on the Role of Sign Languages in Research and Education: Finland and Hungary, Jyväskylä; **július:** 16th Diachronic Generative Syntax conference, Budapest; 60th Rencontre Assyriologique Internationale, Varsó; 13th International Congress for the Study of Child Language, Amszterdam; 8th International Symposium of the Linguistic Politeness Research Group, Huddersfield; **augusztus:** CECIL'S 4, Lublin; **szeptember:** TSD 2014, Brno; Critical Approaches to Discourse Analysis across Disciplines (CADAAD 2014), Budapest; 18. Élőnyelvi Konferencia, Nyitra; 9th International Congress of Hittitology, Çorum; The Crossroads II or There and Back Again, Prága; 9th Annual Slavic Linguistics Society Annual Conference, Seattle; Annual Meeting of the Linguistic Association of Great Britain (LAGB), Oxford; SinFonJA 7, Graz; Phonology 2014, Cambridge MA (USA); The 16th International Symposium on Dialectology, Kolozsvár; **október:** Experimental Psycholinguistic Conference, Madrid; British Historical Pragmatics Symposium, Sheffield; Phon-Phon Colloquium, Frankfurt; Construal and Grounding, Budapest; Debrecen University Symposium: A kulturális örökség és a humán tudományok innovációi a 21. században, Debrecen; Finnországi magyartanárok találkozója és Hungarobox konferencia, Helsinki; Диалекты и история пермских языков во взаимодействии с другими языками [A permi nyelvek dialektusai és története más nyelvekkel való kölcsönhatásukban], Izsevszk; ‘Luwic’ Dialects: Inheritance and Diffusion II., Barcelona; Language Planning – Theory and Practice in Dialogue, Oslo; **november:** Linguistics Beyond and Within 2014, Lublin; CogInfoCom, Vietri; 4th Mikola Conference, Szeged; Journées Khantyes, Párizs; L’hittologie aujourd’hui. Études sur l’Anatolie hittite et néo-hittite à l’occasion du centenaire de la naissance d’Emmanuel Laroche, Isztambul; Celde-al XXIV-lea Simpozionul Românilor din Ungaria, Gyula; **december:** 2nd International Interdisciplinary Conference of Young Scholars in Social Sciences and Humanities, Novi Sad; Crossroads. Konya Plain from Prehistory to the Byzantine Period. 9th International RCAC Annual Symposium, Isztambul; Negation in Ancient Egyptian, Párizs; Workshop ‘Architecture of Topic’, Lund; The 3rd GUFS Forum on Applied Linguistics, Guangzhou.

IV. A 2014-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Hazai pályázatok

- MTA Kiemelt Vendégkutatói Ösztöndíj (PD-019/2014); vendégkutató: Marcel den Dikken (CUNY) A projekt célja kutatás végzése és monográfia írása a szintaktikai struktúrák építésének témájában.
- OTKA 112057: *Magyar generatív történelmi szintaxis 2.* Az intézetben 2009–2013 között futó hasonló című OTKA projektum folytatása, az elméleti kutatások és a digitális nyelv-történelmi adatbázis építésének folytatása. Támogatás: 73,032 M Ft.
- OTKA K 111961: *Variáció a romani alaktanban.* Cél: A romani inflexiók morfológia vizsgálata és elemzése. Támogatás: mintegy 14 M Ft.
- OTKA K112476 – *Kisebbségi nyelvek az urbanizáció folyamatában: a városi többnyelvűség összehasonlító vizsgálata sarkkörü őshonos közösségekben.* Cél: 3 északi várost megcélzó összehasonlító szociolingvisztikai vizsgálat a többnyelvűségi nyelvhasználatra, és identitásra koncentrálva. Támogatás: 37,131 M Ft.

- OTKA PD112828: A magyar főnévi kifejezések és determinánsok történeti és összehasonlító nyelvészeti vizsgálata. Cél: A főnévi kifejezések és determinánsok tulajdonságainak történeti és összehasonlító vizsgálata. Támogatás: 18,066 M Ft.
- MTA Szakmódszertani pályázat (MTA SZ-050/2014): Az első és második nyelv minőségi oktatásának és tanulásának elméleti és módszertani megalapozása – különös tekintettel a siket közösségre: nyelvi sokszínűség, használatközpontúság és bevonódási stratégiák az esélyteremtés szolgálatában. Cél: Az első és második nyelv oktatásának és tanulásának módszertani megalapozását és megújulását segítő interdiszciplináris kutatás kereteinek kidolgozása. Támogatás: 4,5 M Ft.
- OTKA PUB pályázat a *Gépi beszélődetektálás magyar nyelvű spontán társalgásokban* című könyv megjelentetéséhez.
- A KIH Nemzeti Kiválóság Programja által kiírt Erdős Pál Fialat Kutatói Ösztöndíj pályázat *Mérföldkövek a magyar nyelv elsajátításában: a korai nyelvi fejlődés tipikus folyamatainak és a nyelvfejlődési zavar tüneti jeleinek felderítése* címmel (A2-EPFK-13-0141). Cél: A korai szókincs és kommunikációs fejlődés tipikus folyamatainak megismerése és a nyelvfejlődési zavar tüneti jeleinek felderítése a birtoklást kifejező morfoszintaxis terén. Támogatás: 2,5 M Ft (nem intézeti kezelésben).
- MTA Ifjúsági Nemzetközi Konferencia Pályázat. Cél: részvétel a Kölnben megrendezett International Seminar on Speech Production konferencián. Támogatás: 264 eFt

Nemzetközi pályázat

- Alexander von Humboldt Foundation: *Grammatika és Pragmatika: A mondatfajták és kölcsönhatásaik a logika és a prozódia között*. Cél: A mondatmód, ill. az illokúció szemantikai-pragmatikai elméleteinek továbbfejlesztése, a mondatfajták kompozíciós és beágyazási lehetőségeinek modellálása, a tipológiai összehasonlítás alapjainak továbbfejlesztése, a prozódiai paraméterek szerepének vizsgálata a mondatfajták jelölésében és a megnyilatkozások létrehozásában. Támogatás: 55 000 EUR.

V. A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

Bartha Csilla, Visy Zsolt (szerk.): A kulturális és nyelvi sokszínűség lehetőségei és korlátai a Kárpát-medencében. Budapest: L'Harmattan, 2014. 336 p. **Benne:** *Bartha Csilla*: Nyelvmegtartás vagy nyelvcsere? 117–137; *Bartha Csilla, Hámori Ágnes*: Láthatatlan kétnyelvűség, diskurzusminták konfliktusa és nyelvi hátrány 193–207.

Beke András, Gósy Mária: Phonetic analysis and automatic prediction of vowel duration in Hungarian spontaneous speech. INTELLIGENT DECISION TECHNOLOGIES 8:(4) pp. 301–314. (2014)

Borbély Anna: Kétnyelvűség: Variabilitás és változás magyarországi közösségekben. Budapest: L'Harmattan, 2014. 333 p.

Deme Andrea: Intelligibility of Sung Vowels: The Effect of Consonantal Context and the Onset of voicing. JOURNAL OF VOICE 28:(4) pp. 19–25. (2014) IF: 0.944

Den Dikken, Marcel: On feature interpretability and inheritance. In: Peter Kosta, Steven L. Franks, Teodora Radeva-Bork, Lilia Schürcks (szerk.) *Minimalism and beyond: Radicalizing the interfaces*. Amsterdam: John Benjamins, 2014. pp. 37–55.

Duray Zsuzsa: Attitudes in a Minority Language Context: The Case of Sodankylä and Enontekiö. FINNISCH-UGRISCHE MITTEILUNGEN 38. pp. 35–57. (2014)

É. Kiss Katalin (szerk.): The evolution of functional left peripheries in Hungarian syntax. Oxford: Oxford University Press, 2014. 263 p. **Benne:** *É. Kiss Katalin*: The evolution of functional left peripheries in the Hungarian sentence 9–55; *Egedi Barbara*: The DP-cycle in Hungarian and the functional extension of the noun phrase 56–82; *Bende-Farkas Ágnes*: From A-quantification to D-quantification 83–121; *Hegedűs Veronika*: The Cyclical Development

of Ps in Hungarian 122–147; *Bácskai-Atkári Júlia, Dékány Éva*: From non-finite to finite subordination 148–223; *Simon Eszter*: Corpus building from Old Hungarian codices 224–236. **É. Kiss Katalin** (szerk.): Magyar generatív történeti mondatlan. Budapest: Akadémiai Kiadó, 2014. 309 p. **Benne**: *É. Kiss Katalin*: Az ősmagyar SOV szórendtől az ómagyar 'topik-fókusz-V-X*' szórendig 14–33; A tagadó és a kérdő mondatok változása 34–52; Változások az igei toldalékolás morfoszintaxisában 53–72; *Egedi Barbara*: Főnévi kifejezések 95–126; A latin forrásszövegek hatása az ómagyar szintaktikai jelenségekre 280–285; *Bende-Farkas Ágnes*: Az univerzális és az egzisztenciális kvantorok története 127–153; *Hegedűs Veronika*: A névutós kifejezések grammatikalizációja és belső szerkezeti változásai 154–176; *Dékány Éva*: A nem véges alárendelés (az igenevek) története 177–238.

É. Kiss Katalin, Hegedűs Attila (szerk.): Nyelvelmélet és diakrónia 2. Piliscsaba: PPKE BTK Elméleti Nyelvészeti Tanszék – Magyar Nyelvészeti Tanszék, 2014. 189 p. **Benne**: *Bende-Farkas Ágnes*: Minden valaki – Az ómagyar kori vala- kifejezések értelmezéséhez 10–41; *Dömötör Adrienne*: A hogyki és társai: egy sajátos kötőszó-fajta az ómagyar korból 42–62; *Egedi Barbara*: Határozottsági ciklus a magyarban 63–83; *É. Kiss Katalin*: Milyen volt az ősmagyar mondat szerkezet? 84–102; *Kálmán László, Forró Orsolya*: “Lökött” korlátok nyomában: Rejtélyes mássalhangzó–magánhangzó interakciók a magyar előlségi harmóniában 109–129; *Simon Zsolt*: Birtokos szerkezetek a kizzuwatnai luviban: kontaktushatás vagy belső változás? 157–167.

Gärtner, Hans-Martin: Strange Loops: Phrase-Linking Grammar Meets Kaynean Pronominalization. LINGUISTISCHE BERICHTE 239: pp. 383–395. (2014)

Gyuris Beáta, Mády Katalin: Contrastive topics between syntax and pragmatics in Hungarian: an experimental analysis PROCEEDINGS FROM THE ANNUAL MEETING OF THE CHICAGO LINGUISTIC SOCIETY 46:(1) pp. 147–162. (2014)

Kádár Zoltán Dániel: Heckling – A mimetic-interpersonal perspective. JOURNAL OF LANGUAGE AGGRESSION AND CONFLICT 2:(1) pp. 1–35. (2014)

Kálmán László: What can constructions do? THEORETICAL LINGUISTICS 40: (1–2) pp. 137–147. (2014) IF: 1.000

Kenesei István: On a multifunctional derivational affix: Its use in relational adjectives or nominal modification and phrasal affixation in Hungarian. WORD STRUCTURE 7: (2) pp. 214–239. (2014)

Pléh Csaba, Lukács Ágnes (szerk.): Pszicholingvisztika 1–2. Magyar pszicholingvisztikai kézikönyv. Budapest: Akadémiai Kiadó, 2014. 1484 p. **Benne**: *Lukács Ágnes, Pléh Csaba, Kas Bence, Thuma Orsolya*: A szavak mentális reprezentációja és az alaktani feldolgozás 167–250; *Babarczy Anna, Gábor Bálint, Serény András*: Nyelvtechnológia és a pszicholingvisztika számítógépes modelljei 411–441; *Babarczy Anna, Lukács Ágnes, Pléh Csaba*: A nyelvelsajátítás elméleti modelljei 445–481; *Lukács Ágnes, Gábor Bálint, Kemény Ferenc, Babarczy Anna*: A nyelvtani kategóriák és szabályok elsajátítása 483–520; *Túri Zsolt, Németh Dezső, Hoffmann Ildikó*: Nyelv és emlékezet 743–776; *Babarczy Anna, Szamarasz Vera Zoé*: A nyelvi relativizmus 859–876; *Lukács Ágnes, Kemény Ferenc, Ladányi Enikő, Csifcsák Gábor, Pléh Csaba*: A nyelv idegrendszeri reprezentációja 1089–1133; *Bánréti Zoltán*: Az afázia 1167–1241; *Lukács Ágnes, Kas Bence, Pléh Csaba*: A specifikus nyelvfejlődési zavar 1265–1323; *Lukács Ágnes, Kas Bence*: Nyelvelsajátítás és értelmi fogyatékoság 1383–1404.

Ruttkay-Miklós Eszter: Amikor a láb elnehezül...: A színjai hantik tisztaságkonceptiója. Budapest: L'Harmattan, 2014. 268 p.

Simon Zsolt: Tabal und die Tibarener. ALTORIENTALISCHE FORSCHUNGEN 41: pp. 125–134. (2014)

Sipos Mária: Purpose clauses in the texts of a bilingual speaker FINNISCH-UGRISCHE MITTEILUNGEN 38. pp. 163–178. (2014)